1.4. Pandemijos poveikis tarptautinių sutarčių žmogaus teisių srityje įgyvendinimui: Europos Žmogaus Teisių Teismo jurisprudencija

Šioje mokslo studijos dalyje analizuojama, kaip COVID-19 sukelta pasaulinė pandemija paveikė žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių, įtvirtintų 1950 m. Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijoje ir jos papildomuose protokoluose, įgyvendinimą valstybėse Konvencijos dalyvėse, bandant atsakyti į klausimą, koks bus šios pandemijos poveikis EŽTT suformuotiems Konvencijoje ir jos protokoluose ginamų teisių ir laisvių standartams, kokios yra EŽTT jurisprudencijos raidos tendencijos. Analizuojami EŽTT tebesitęsiant pasaulinei COVID-19 pandemijai atitinkamose EŽTT procedūros stadijose[220] priimti sprendimai, susiję su šiai pandemijai suvaldyti skirtomis priemonėmis, kurias taiko valstybės Konvencijos dalyvės ir kurios riboja tam tikrų žmogaus teisių ir laisvių įgyvendinimą, siekiant nustatyti, ar šis Teismas yra linkęs taikyti jau išvystytus ir jurisprudencijoje nusistovėjusius žmogaus teisių apsaugos standartus, ar vis dėlto formuoti naujus, tik šiai pandemijai skirtus žmogaus teisių apsaugos principus ir plėsti leidžiamų pagal Konvenciją teisėtų žmogaus teisių ribojimų apimtį ir jų peržiūros standartą (pagrindus).

Taigi pirmiausia išnagrinėjami nutarimai (angl. *decisions*) dėl individualių peticijų, pateiktų pagal EŽTK 34 straipsnį, nepriimtinumo. Antra, aptariamas sprendimas, kuriuo byla buvo išspręsta iš esmės. Trečia, daug dėmesio skiriama peticijoms, kurias Teismas nusprendė perduoti valstybių Vyriausybėms, užduodamas joms tam tikrus klausimus tiek dėl peticijų priimtinumo pagal Konvencijos 34 ir 35 straipsnius, tiek dėl jų esmės (arba dėl galimų Konvencijos ar jos protokolų pažeidimų) (t. y. komunikuotos bylos). Ketvirta, aptariamos peticijos, dėl kurių priimti Teismo sprendimai, susiję su pateiktais prašymais taikyti laikinąsias apsaugos priemones pagal Teismo Taisyklių 39 taisyklę.

Šioje dalyje aptariami EŽTT sprendimai yra susiję su plačiu EŽTK ar jos papildomuose protokoluose įtvirtintų žmogaus teisių ir laisvių spektru, kaip antai, su teise į gyvybę, kankinimo, nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimu, asmens teise į laisvę ir saugumą, teise į teismą ir teisingą bylos nagrinėjimą, teise į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą, religijos laisve, saviraiškos laisve, susirinkimų ir

[220] Parengta pagal „Factsheet COVID-19 health crisis“, October, 2021. Press Unit of the ECtHR, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Covid_ENG.pdf.

asociacijos laisve, nuosavybės apsauga, judėjimo laisve.

Žvelgiant šių teisių ir laisvių požiūriu negalima nepastebėti, kad šis – iš esmės pilietinių – teisių sąrašas skiriasi, jei COVID-19 pandemiją lygintume, pavyzdžiui, su kita gana plačios apimties pasauline krize, t. y. 2008 m. kilusia pasauline ekonomikos krize, aprėpusia daugiausia socialinių-ekonominių teisių sritį, kuri lėmė tokių bylų, kaip antai, susijusių su teisės į nuosavybę ribojimu sumažinant atlyginimus viešajame sektoriuje, sumažinant arba visai nemokant senatvės pensijų dirbantiems pensininkams ir pan., atsiradimą.

Vis dėlto nepamirština, kad nors toliau šioje mokslo studijoje nagrinėjami įvairūs EŽTT sprendimai ar nepriimtinumo nutarimai, dauguma jų neišsprendžia tam tikro galimo Konvencijoje ginamų žmogaus teisių pažeidimo klausimo iš esmės, o kartu ir nepateikia išvados, kad tam tikros Konvencijoje garantuojamos žmogaus teisės ar laisvės ribojimas tam tikroje situacijoje buvo teisėtas, būtinas ir pagrįstas. Taigi tik didesnė gausa EŽTT sprendimų, kuriais bylos bus išspręstos iš esmės ir kurių dar reiks palaukti, leis nustatyti tikslius šio Teismo COVID-19 pandemijai taikomus žmogaus teisių apsaugos standartus ir tendencijas.

1.4.1. Peticijos, kuriose priimti EŽTT nutarimai dėl prašymų nepriimtinumo

Pirmajai minėtų EŽTT sprendimų grupei priklauso iki šiol (2021 m. gruodžio 31 d.) priimti keturi EŽTT nutarimai dėl (ne)priimtinumo (angl. *decision on admissibility / inadmissibility*).

Pirmasis EŽTT sprendimas, susijęs su ginčijamomis priemonėmis, kurių valstybės ėmėsi, bandydamos kovoti su COVID-19 sukelta pandemija, yra 2020 m. gruodžio 3 d. nutarimas byloje *Le Mailloux prieš Prancūziją*[221], kuriuo pareiškėjo individuali peticija buvo pripažinta nepriimtina.

Prašymas buvo susijęs su pareiškėjo prieštaravimais dėl Prancūzijoje taikomų priemonių, kurių valstybė ėmėsi, siekdama susitvarkyti su COVID-19 sukelta sveikatos krize, ir kuriomis siekta apsaugoti visuomenės sveikatą bei sušvelninti galimą neigiamą poveikį, kaip antai: dėl diagnostinių testų prieinamumo ribojimų, preven-

[221] „Inadmissibility of application lodged by individual complaining about handling of Covid-19 health crisis“, Press Release ECHR 350 (2020) 03. 12. 2020, http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=003-6873639-9217556. Visas sprendimas prancūzų kalba: *Le Mailloux v. la France.* Requête no 18108/20, Décision https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-206611.

cinių priemonių taikymo ir konkrečių gydymo būdų, įsikišimo į asmenų privatų gyvenimą (pvz., mirus šeimos nariui nuo šio viruso).

EŽTT nepriimtinumo nutarime pažymėjo, kad pareiškėjas nenurodė, kaip asmeniškai jį paveikė šios valstybės taikytos priemonės (t. y. kaip šios priemonės paveikė pareiškėjo sveikatą ir jo privatų gyvenimą). Savo individualioje peticijoje pareiškėjas rėmėsi EŽTK 2 straipsniu (teisė į gyvybę), 3 straipsniu (nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas), 8 straipsniu (teise į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 10 straipsniu (saviraiškos laisvė).

EŽTT pakartojo, kad jis nenagrinėja *actio popularis*, ir teigė, kad pareiškėjai negali skųstis dėl nacionalinės teisės nuostatos, nacionalinės praktikos ar viešųjų aktų tik dėl to, kad jie yra galbūt prieštaraujantys EŽTK. Be to, EŽTT manymu, jei pareiškėjui būtų buvę atsisakyta teikti pagalbą ar priežiūrą bendrųjų sveikatos priemonių, kurias jis ginčijo, kontekste, tuomet jis būtų galėjęs ginčyti tokio atsisakymo suderinamumą su EŽTK reikalavimais nacionaliniuose teismuose. Nors pareiškėjo peticija buvo paskelbta nepriimtina, teisės į sveikatą aiškinimo EŽTK kontekste (pagal Konvencijos 8 straipsnį) aktualu tai, jog EŽTT, reaguodamas į pareiškėjo skundą dėl valstybės negebėjimo įgyvendinti jai pagal Konvenciją tenkančią pozityvią pareigą saugoti asmenų, esančių jos jurisdikcijoje, privatų gyvenimą ir asmens fizinį integralumą, bendrai pažymėjo, kad nors teisė į sveikatą kaip tokia nėra garantuojama pagal EŽTK ir jos papildomus protokolus, valstybės narės turėjo pozityvią pareigą imtis atitinkamų veiksmų, siekdamos apsaugoti savo jurisdikcijoje esančių asmenų teisę į privataus gyvenimo apsaugą ir jų fizinį integralumą.

Antrasis atvejis – 2021 m. balandžio 13 d. EŽTT nutarimas byloje *Terheş prieš Rumuniją*[222], kuris buvo susijęs su bendruoju 52 dienų (nuo 2020 m. kovo 24 d. iki gegužės 14 d.) asmens laisvės apribojimu (jo uždarymu namuose) (angl. *lockdown)*, kurį Rumunijos valdžios institucijos taikė, siekdamos įveikti COVID-19 pandemiją, kai daliai gyventojų buvo nustatyti griežti apribojimai išvykti iš namų (išskyrus konkrečias detaliai nurodytas aplinkybes, kai asmenims buvo suteikta teisė išvykti).[223]

---

222 *Cristian-Vasile TERHEŞ v. la Roumanie.* Requête no 49933/20, Décision http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210026. Press release, https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7024603-9478039.

223 2020 m. kovo 16 d. Rumunijos prezidentas dekretu paskelbė 30 dienų nepaprastąją padėtį Rumunijoje; jame numatyti apribojimai dėl tam tikrų žmogaus teisių įgyvendinimo, įskaitant judėjimo laisvės ribojimus; 2020 m. kovo 21 d. vidaus reikalų ministro nurodymu patarta žmonėms nepalikti savo namų nuo 6 val. ryto iki 10 val. vakaro ir jiems uždrausta tą daryti nuo 10 val. vakaro iki 6 val. ryto, išskyrus tam tikras išsamiai nurodytas aplinkybes; bet koks asmuo, kuris išvykdavo iš namų, turėjo turėti dokumentą, įrodantį, kad egzistuoja pagrįsta aplinkybė, pateisinanti asmens išvykimą iš namų; už šių taisyklių pažeidimą buvo numatyta bauda; 2020 m. balandžio 14 d., įvertinęs viešojo sveikatos

Pareiškėjas, remdamasis EŽTK 5 straipsnio 1 dalimi (teisė į laisvę ir saugumą), skundėsi, kad toks asmenų uždarymas (izoliavimas), kuris Rumunijoje tęsėsi nurodytu laikotarpiu ir kuriam jis turėjo paklusti bei buvo jo paveiktas, prilygo laisvės atėmimui. Tiesa, pareiškėjas nesirėmė Konvencijos Ketvirtojo protokolo 2 straipsniu (judėjimo laisvė). EŽTT nutarė, kad pareiškėjo peticija yra nesuderinama su EŽTK nuostatomis, ir pripažino ją nepriimtina. EŽTT konstatavo, kad ši valstybės taikyta priemonė negali būti prilyginta namų areštui. Teismas konstatavo, kad pareiškėjo judėjimo laisvės ribojimų lygis nebuvo toks, kad bendrasis valdžios institucijų nustatytas uždarymas galėtų prilygti laisvės atėmimui. EŽTT nustatė, kad pareiškėjas galėjo laisvai palikti savo namus esant įvairioms priežastims ir lankytis įvairiose vietose bet kokiu dienos metu, kiek tai buvo reikalinga pagal situaciją. Valdžios institucijos jo individualiai nepersekiojo ir jis nebuvo priverstas gyventi ankštoje erdvėje, nebuvo apriboti visi jo socialiniai kontaktai. Beje, EŽTT pripažino ir tai, kad pareiškėjas nepaaiškino, kaip minėta priemonė paveikė jo asmeninę situaciją; pareiškėjas netvirtino, kad jis buvo uždarytas patalpose visą nepaprastosios padėties trukmės laiką; jis nepateikė jokios informacijos, apibūdinančios jo patirtį (išgyvenimus) minėtos priemonės (uždarymo) taikymo metu. Taigi EŽTT teigimu, nebuvo pagrindo manyti, kad pareiškėjui buvo atimta laisvė EŽTK 5 straipsnio 1 dalies prasme, todėl EŽTT padarė išvadą, kad Konvencijos 5 straipsnis pareiškėjui netaikytinas. EŽTT taip pat pažymėjo, kad Rumunija buvo pranešusi apie savo ketinimus nukrypti nuo pagal Konvenciją prisiimtų įsipareigojimų, kaip to reikalaujama pagal EŽTK 15 straipsnį, taip pat ir dėl įsipareigojimų pagal Konvencijos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnį, garantuojantį judėjimo laisvę, dėl kurio pažeidimo pareiškėjas nesiskundė. Kadangi EŽTK 5 straipsnio 1 dalis šiuo atveju nebuvo taikoma, EŽTT nusprendė, kad nėra būtina ir reikalinga spręsti klausimą dėl minėto Rumunijos nukrypimo, apie kurį ji buvo informavusi Europos Tarybą, pagrįstumo.[224]

Trečiasis EŽTT nutarimas dėl pareiškėjo prašymo nepriimtinumo buvo priimtas 2021 m. birželio 8 d. byloje *Ünsal ir Timtik prieš Turkiją*[225], susijusioje su sulaikymo sąlygų suderinamumu su sulaikytųjų sveikatos būkle per jų organizuotą (dėl jiems pradėto baudžiamojo proceso) bado streiką COVID-19 pandemijos metu ir

sektoriaus situaciją šalyje, Rumunijos prezidentas dekretu pratęsė nepaprastosios padėties galiojimo laikotarpį dar 30 dienų, t. y. iki 2020 m. gegužės 14 d., patvirtindamas ir ankstesniame dekrete numatytų priemonių galiojimą; nepaprastoji padėtis pasibaigė 2020 m. gegužės 14 d. vidurnaktį.

224 Press release, https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7024603-9478039.

225 *Aytaç Ünsal and Ebru Timtik v. Turkey.* Appl. no. 36331/20, Decision https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211047.

valdžios institucijų veiksmais valdant šią situaciją.

Pareiškėjai, remdamiesi Konvencijos 2 straipsniu (teisė į gyvybę), 3 straipsniu (nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas), 5 straipsniu (teisė į laisvę ir saugumą) ir 18 straipsniu (teisių apribojimų ribos), be kita ko, skundėsi, kad jie buvo gydomi netinkamose ligoninėse (kuriose, būdami sulaikyti, jie buvo), nes šios buvo skirtos ligoniams nuo COVID-19 gydyti, o pareiškėjai manė, kad jų sveikatos būklė buvo itin pažeidžiama dėl jų pradėto bado streiko.

EŽTT pripažino, kad jų prašymas yra nepriimtinas kaip nepagrįstas, be kita ko, konstatavęs, kad nebuvo to, kas įrodytų pareiškėjų tvirtinimą dėl specifinės jų užsikrėtimo rizikos, ypač atsižvelgiant į Vyriausybės pateiktą informaciją apie patalpas ir kambarius, kuriuose pareiškėjai buvo laikomi. Šiuo požiūriu EŽTT atsižvelgė į Vyriausybės nurodytas medicinos personalo, lankytojų ir lydinčiųjų asmenų požiūriu taikytas priemones, tokias kaip dezinfekcija, kaukių nešiojimas ir socialinio atstumo laikymasis, ir neigiamus lydinčiųjų asmenų testų rezultatus.

Įvertinęs faktinių aplinkybių ir jam pateiktų įrodymų visumą, EŽTT padarė išvadą, kad tai buvo ne ta situacija, kurioje sulaikytiesiems būtų buvusi būtina kitokia, nei taikyta, medicininė pagalba ar gydymas.

Ketvirtasis atvejis – 2021 m. birželio 22 d. nutarimas *Bah prieš Nyderlandus*[226], kuris susijęs su pareiškėjo skundu dėl negalėjimo būti išklausytam nacionalinio teismo apeliacijos procedūroje dėl pareiškėjo imigracinio sulaikymo (atmetus jo prieglobsčio prašymą ir siekiant jo išsiuntimo) asmeniškai ar pasitelkus vaizdo ar telekonferencijas dėl infrastruktūros problemų COVID-19 pandemijos metu.

Pareiškėjas savo prašyme nurodė esant pažeistas Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) 1 dalies f punkto, 3 ir 5 dalių, 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą) 1 dalies nuostatas. EŽTT prašymą pripažino nepriimtinu, be kita ko, pažymėjęs, kad pareiškėjas turėjo teisę pradėti procedūras Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies (teisė į greitą sprendimą dėl sulaikymo teisėtumo) pagrindu, ir esant šios bylos aplinkybėms minėtos Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies procedūros atitiko minėtos nuostatos reikalavimus.

EŽTT konstatavo, kad, atsižvelgus į sudėtingas ir nenuspėjamas problemas, su kuriomis valstybė susidūrė per pirmąsias COVID-19 pandemijos savaites (kai imigracijos centruose (taip pat tame, kuriame buvo pareiškėjas) nebuvo pasiruošta laikytis 1,5 m. atstumo vaizdo ar telekonferencijų metu), taip pat atsižvelgus į faktą,

[226] *Ibrahima Bah v. the Netherlands*. Appl. no. 35751/20, Decision https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-211324. Legal summary, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-13357.

kad dėl pareiškėjo vyko teismo procesas, kuriame jo interesams atstovavo advokatas, kuris buvo išklausytas ir dalyvavo posėdyje telefonu (ir su kuriuo pareiškėjas reguliariai palaikė ryšį), taip pat į pareiškėjo įgyvendintų kitų asmenų teisių ir bendrojo visuomenės sveikatos intereso apsaugos svarbą, pareiškėjo nedalyvavimas teismo posėdyje asmeniškai ar vaizdo konferencijos būdu, nebuvo nesuderinamas su Konvencijos 5 straipsnio 4 dalies reikalavimais.

Prašymas, dėl kurio nepriimtinumo 2021 m. spalio 7 d. buvo priimtas EŽTT nutarimas byloje *Zambrano prieš Prancūziją*[227], apibūdintinas kaip vienas žymiausių iki šiol atmestų EŽTT prašymų, ypač atsižvelgiant į išskirtinius pareiškėjo ketinimus net visos Konvencijos sistemos požiūriu.

Pareiškėjas skundėsi dėl sveikatos paso, kuris Prancūzijoje buvo įvestas 2021 m. Pareiškėjas įkūrė judėjimą, protestuojantį prieš šį pasą, ir kvietė savo interneto svetainės lankytojus užpildyti automatinę formą, norėdamas itin padidinti peticijų EŽTT skaičių, pateikti kolektyvinę peticiją ir aiškiai pabrėždamas, kad jo tikslas – paralyžiuoti EŽTT tinkamą funkcionavimą ar net „užstumti Teismo duris“ „tam, kad sistema nuriedėtų nuo bėgių“. Tokiu būdu šio pareiškėjo iniciatyva EŽTT gavo net apie 18 000 individų pateiktų peticijų. Pareiškėjas Zambrano, remdamasis Konvencijos 3 straipsniu (kankinimo, nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas), 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 14 straipsniu (diskriminacijos uždraudimas) bei Konvencijos 12 protokolo 1 straipsniu (bendras diskriminacijos uždraudimas), skundėsi dėl nacionalinių įstatymų, kuriais, jo nuomone, ketinta priversti asmenis sutikti vakcinuotis.

Pareiškėjo nuomone, 2021 m. gegužės 31 d. Įstatymas Nr. 2021-689 įvedė pereinamąjį į nepaprastąją padėtį režimą (galiojęs iki 2021 m. rugsėjo 30 d.) ir leido Ministrui Pirmininkui, be kita ko, riboti keliones ir nustatė tam tikrus ribojimus naudojant viešąjį transportą (nustatant, pavyzdžiui, pareigą dėvėti veido kaukes viešajame transporte) bei įvedė tam tikras apsaugos priemones parduotuvėse. Jis taip pat įvedė sveikatos pasą, įsigaliojusį nuo 2021 m. rugsėjo 30 d. tarptautiniams keliautojams į Prancūziją ir iš jos, kuris taip pat taikomas ir vietoms, kuriose susirenka daug žmonių (kinuose, teatruose, muziejuose ir kt.), ar prekybos vietoms ir pan. Be to, 2021 m. rugpjūčio 5 d. Įstatymas Nr. 2021-1040, kuriuo taip pat skundėsi pareiškėjas, pratęsė pereinamąjį į visuomenės sveikatos nepaprastąją padėtį režimą iki 2021 m. lapkričio 15 d. ir, be to, išplėtė sveikatos paso naudojimą kitoms kasdienio

[227] *Guillaume Zambrano v. la France.* Requête no 41994/21, Décision https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-212465. Legal summary, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-13421.

gyvenimo sritims mažiausiai iki 2021 m. lapkričio 15 d.

Pagal minėtą teisinį reguliavimą sveikatos pasas buvo būtinas suaugusiesiems, norintiems dalyvauti veiklose, vykstančiose atitinkamose patalpose, ir jose dirbantiems darbuotojams. Be to, buvo numatytos ir baudos už negalėjimą pateikti šį pasą ar už apgaulingą naudojimąsi tokiu pasu, o verslo subjektams ir atsakingiems darbuotojams, tikrinantiems šiuos pasus, nustatyta atsakomybė, jei būtų nesilaikoma šio reikalavimo. Įstatymas Nr. 2021-1040, be kita ko, numatė privalomą vakcinavimą nuo COVID-19 asmenims, dirbantiems sveikatos ir socialinės priežiūros sektoriuose, išskyrus atvejus, kai šiems asmenims nustatytos medicininės kontraindikacijos. Pareiškėjas tvirtino, kad minėti įstatymai, kuriais sukurta ir įvesta sveikatos paso sistema, buvo diskriminacinis kišimasis į asmens privatų gyvenimą ir jo gerbimą. EŽTT pripažino šią peticiją nepriimtina dėl kelių priežasčių. Pirmiausia dėl neišnaudotų vidaus teisinės gynybos priemonių ir dėl to, kad EŽTT konstatavo piktnaudžiavimą individualios peticijos teise pagal EŽTK 35 straipsnio 1 ir 3 dalis (priimtinumo kriterijai).

Šiame kontekste EŽTT pažymėjo, kad jo tikslas – sprendžiant įvairius ginčus valstybėse Konvencijos dalyvėse, kurie kyla dėl skirtingų struktūrinių ar sisteminių problemų, užtikrinti ilgalaikį Konvencijoje nustatytos žmogaus teisių apsaugos sistemos veiksmingumą, kartu garantuojant individualios peticijos teisę, kuri yra Konvencijos sistemos pagrindas, o kartu garantuoti asmenims ir teisę į teisingumą. Buvo aišku, kad didelė dalis individualių peticijų, pateiktų palaikant pareiškėjo keliamą tikslą užversti EŽTT prašymais, banga galėjo paveikti EŽTT gebėjimą tinkamai ir laiku įgyvendinti savo misiją pagal Konvencijos 19 straipsnį (Teismo įsteigimas), jas vertinant kartu su kitų pareiškėjų pateiktomis individualiomis peticijomis, kurios taip pat neatitiko joms keliamų reikalavimų (pirmiausia neatitiko peticijoms nustatytų priimtinumo sąlygų). Kartu EŽTT atkreipė dėmesį į Konvencijos 17 straipsnyje įtvirtintą piktnaudžiavimo teisėmis uždraudimą.

Taigi pareiškėjo atvirai deklaruoti tikslai, EŽTT teigimu, taip pat ir pareiškėjo požiūris buvo priešingas individualios peticijos teisės esmei. Pareiškėjas tyčia siekė paminti Konvencijos sistemos tikslą ir paralyžiuoti EŽTT veikimą – tai buvo jo „teisinės strategijos“ dalis ir iš tiesų tokie pareiškėjo veiksmai vertintini kaip priešingi Konvencijos dvasiai ir jos siekiamiems tikslams.[228]

Be kita ko, buvo pažymėta ir tai, kad pareiškėjas nekėlė klausimo administraciniuose teismuose, ar 2021 m. rugpjūčio 5 d. Įstatymas atitiko Konvencijos nuosta-

[228] Legal summary, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-13421.

tas, kuriomis pareiškėjas rėmėsi EŽTT. Anot EŽTT, pareiškėjas, kuris pateikė prašymą Valstybės Tarybai dėl dekreto, įgyvendinančio įstatymą, teisminės peržiūros ar sprendimo atsisakyti panaikinti tokį dekretą, galėjo ginčyti, pagrįsdamas savo argumentus, kad minėtas Įstatymas buvo nesuderinamas su Konvencija. EŽTT konstatavo, kad padarytos išvados taikytinos ir tūkstančiams kitų standartizuotų peticijų, minėto pareiškėjo kvietimu pateiktų kitų pareiškėjų. Buvo matomas ir tų kitų peticijų abstraktus pobūdis, kai apie savo situaciją pareiškėjai nepateikė jokių asmeninių detalių ar informacijos.

Taigi minėti EŽTT nutarimai dėl nepriimtinumo rodo, kad, viena vertus, EŽTT nagrinėja šias peticijas remdamasis savo klasikiniais peržiūros (patikros) standartais, nustatytais atitinkamuose Konvencijos ar jos protokolų straipsniuose (jų dalyse) ir išaiškintais EŽTT praktikoje (t. y. EŽTT neformuluoja jokių naujų standartų), o antra, svarbu tai, kad kai kurios peticijos, net jei jos ir buvo atmestos kaip nepriimtinos, vis dėlto gali būti svarbios vystant, pavyzdžiui, teisės į sveikatos apsaugą sritį, kuri yra ypač aktuali COVID-19 pandemijos sąlygomis. Be to, abstraktaus pobūdžio peticijos, kurių masišku pateikimu siekiama paralyžiuoti EŽTT darbą ir pakirsti visos Konvencijos sistemos efektyvumą ir kurios pateiktos nesinaudojant valstybėje prieinamomis vidaus gynybos priemonėmis, taip pat atmetamos EŽTT kaip nepriimtinos.

1.4.2. Sprendimas, kuriuo byla išspręsta iš esmės

2021 m. kovo 11 d. EŽTT sprendime byloje *Feilazoo prieš Maltą*[229] buvo nustatyti įvairių Konvencijoje garantuojamų teisių ir laisvių pažeidimai: 3 straipsnio (nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas), 5 straipsnio 1 dalies (teisė į laisvę ir saugumą) ir 34 straipsnio (individuali peticija). Šioje individualioje EŽTT pateiktoje peticijoje buvo keliamas Nigerijos piliečio imigracinio sulaikymo klausimas. Šioje peticijoje taip pat buvo keliami korespondencijos susirašinėjant su EŽTT neliečiamumo ir atstovavimo pareiškėjui teikiant teisinę pagalbą klausimai.

EŽTT nagrinėjo įvairius pareiškėjo sulaikymo aspektus, įskaitant laiką, praleistą *de facto* izoliacijoje, ir po jo ėjusį laiką, kai pareiškėjas buvo įkurdintas su naujai atvykusiais žmonėmis COVID-19 pandemijai suvaldyti įvestame karantine. EŽTT nu-

[229] *Feilazoo v. Malta.* Appl. No. 6865/19, Judgment, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-208447. Press Release, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=003-6960968-9367585. Legal summary, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-13165.

statė visų šių pareiškėjo laikymo sąlygų neadekvatumą. EŽTT konstatavo Konvencijos 3 straipsnio pažeidimą būtent dėl netinkamų (neadekvačių) pareiškėjo laikymo sąlygų (sprendimo 93 pnk.). Teismas ypač akcentavo tą aplinkybę, kad pareiškėjas buvo paliktas vienas konteineryje beveik 75 dienoms be natūralios šviesos ir tyro oro ir per šio laikotarpio pirmąsias 40 dienų neturėjo jokių galimybių mankštintis (sprendimo 89 pnk.).

Be to, minėtas pirmąsias 40 dienų pareiškėjas taip pat buvo *de facto* izoliuotas. Nors jis prašė būti izoliuotas dėl savo paties apsaugos, tokios taikytos priemonės trukmė ir griežtumas (t. y. 40 dienų pareiškėjas praktiškai su niekuo neturėjo jokio kontakto) buvo įvertinti kaip pertekliniai minėtomis aplinkybėmis. Valdžios institucijos taip pat, pasak EŽTT, atrodo, nesiėmė priemonių, kurios būtų užtikrinusios, jog pareiškėjo fizinė ir psichologinė būsena leistų jam likti tokioje taikytoje izoliacijoje; EŽTT pabrėžė ir tai, kad šios bylos aplinkybėmis valstybė neparinko jokių alternatyvų pareiškėjo izoliacijai (sprendimo 91 pnk.).

EŽTT išreiškė nerimą dėl pareiškėjo tvirtinimo, kurio nepaneigė Maltos vyriausybė, jog izoliacijos metu pareiškėjas buvo perkeltas į kitas gyvenamąsias patalpas, kuriose nauji atvykėliai (prieglobsčio prašytojai) buvo laikomi COVID-19 karantine. Nebuvo pateikta įrodymų, kad pareiškėjui turėjo būti nustatytas karantinas – ypač po izoliacijos laiko, kuris, be to, truko beveik septynias savaites. Todėl jam septynias savaites taikyta priemonė būti su kitais asmenimis, kurie galėjo kelti riziką jo sveikatos būklei nesant tam jokių būtinų priežasčių, negalėjo būti vertinama kaip priemonė, atitinkanti pagrindinius sanitarinius reikalavimus (sprendimo 92 pnk.).

Konvencijos 3 straipsnio kontekste dėl sulaikymo sąlygų EŽTT pakartojo, kad pagal Konvenciją valstybė turi užtikrinti, kad žmonės būtų laikomi pagarbą žmogaus orumui užtikrinančiomis sąlygomis, vengiant nereikalingų apsunkinimų (nepatogumų) (sprendimo 81 pnk.). EŽTT taip pat nustatė, kad valdžios institucijos nesiėmė pakankamų priemonių dėl asmens išsiuntimo, todėl pareiškėjo sulaikymo priežastys negali būti laikomos teisėtomis (sprendimo 110 pnk.). EŽTT taip pat konstatavo, kad valdžios institucijos neužtikrino pareiškėjui teisės tinkamai teikti peticiją EŽTT pagal Konvencijos 34 straipsnį, nes jos nepagrįstai įsikišo į pareiškėjo koresponden-ciją, be to, negarantavo jam ir adekvataus teisinio atstovavimo (sprendimo 124, 132 pnk.).

Taigi ir COVID-19 pandemijos sąlygomis EŽTT laikosi pozicijos, kad pareiškėjams turi būti garantuotas tinkamas teisinis atstovavimas bylose, o imigracinio sulaikymo aplinkybių nagrinėjimas šio Teismo praktikoje tampa dar kruopštesnis. Kaip minėta, valstybių valdžios institucijos įpareigojamos užtikrinti, kad asmenys būtų

sulaikyti (ar kitaip būtų jiems apribota laisvė) pagrįstai, kad jie būtų laikomi pagarbą žmogaus orumui užtikrinančiomis sąlygomis, vengiant nereikalingų apsunkinimų.

Vadinasi, ir COVID-19 pandemijos metu valstybės Konvencijos dalyvės privalo įgyvendinti pagal EŽTK ir jos papildomus protokolus prisiimtas pozityvias pareigas, kaip antai, užtikrinti sulaikymo teisėtumą, tinkamą asmenų, kuriems apribota laisvė, laikymą, nesikišti į asmens susirašinėjimą su EŽTT, užtikrinti tinkamą migracijos procesų, taip pat ir asmens išsiuntimo iš šalies, vykdymą.

Vis dėlto vien apžvelgtoji EŽTT byla prieš Maltą neleidžia patvirtinti galimos prielaidos, kad išimtinės aplinkybės, kilusios COVID-19 pandemijos metu, kurios privertė valstybes net pasauliniu mastu imtis tam tikrų priemonių, kad būtų suvaldyta pandemija ir apsaugotoa visuomenė bei gyventojų sveikata, veda prie naujai plėtojamų žmogaus teisių ribojimų jų apimties ir (ar) trukmės požiūriu.[230] Kaip matyti iš EŽTT dabartinės praktikos, Teismas neformuoja naujų principų ar standartų COVID-19 pandemijai, jis tik remiasi konkrečiais Konvencijos straipsniais ir juose numatytais peržiūros (patikros) pagrindais (elementais). Minėtai prielaidai pagrįsti ar galutinai paneigti būtina turėti daugiau EŽTT sprendimų, kuriais bylos, susijusios su COVID-19 pandemijos metu taikomomis priemonėmis ir jų teisėtumu, būtinumu ir proporcingumu, būtų išspręstos iš esmės, o tokių sprendimų dar reikės palaukti.

1.4.3. EŽTT laukiantys nagrinėjimo valstybėms Konvencijos dalyvėms perduoti (komunikuoti) prašymai

Šio tyrimo metu EŽTT komunikavo keletą prašymų valstybėms, kuriuos tikslinga aptarti siekiant nustatyti COVID-19 pandemijos poveikį EŽTK įtvirtintų teisių įgyvendinimui. Pirmiausia dar 2020 m. kovo 24 d. Jungtinei Karalystei buvo komunikuotas prašymas byloje *Hafeez prieš Jungtinę Karalystę*[231], kuriame keliamas klausimas dėl 60 metų amžiaus asmens, kuriam nustatyti įvairūs sveikatos negalavimai, įskaitant diabetą ir astmą, rizikos būti įkalintam visą gyvenimą be galimybės tikėtis būti paleistam tam tikromis sąlygomis prieš laiką, kartu taikant jo atžvilgiu neadekvačias sulaikymo sąlygas dėl COVID-19 pandemijos, laukiant jo ekstradicijos į Jungtines Amerijos Valstijas, kur jam pateikti kaltinimai, susiję su narkotikų prekyba.

---

230 Audrey Lebret, „COVID-19 pandemic and derogation to human rights“, *Journal of Law and the Biosciences* 7, 1 (2020), https://academic.oup.com/jlb/article/7/1/lsaa015/5828398.

231 *Hafeez v. the United Kingdom*, appl. no. 14198/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-12795.

Pažymėtina, kad 2020 m. sausį pareiškėjo apeliacija dėl ekstradicijos nacionaliniame teisme buvo atmesta; nustatyta, kad tikėtina, kad Konvencijos 3 straipsnis nebus pažeistas, pareiškėjui galimai skiriant įkalinimo iki gyvos galvos bausmę, nes bet koks įkalintasis, kuriam skiriama tokia bausmė, gali elgtis dvejopai, ieškodamas galimybės tokią bausmę sumažinti: jis gali prašyti paleisti jį iš kalėjimo dėl ligos arba prašyti valstybės vadovo suteikti malonę. Atsižvelgdamas į riziką, su kuria pareiškėjas susidurtų dėl įkalinimo sąlygų iki ir po kaltinimo jam pareiškimo, nacionalinis teismas pažymėjo, kad dėl pareiškėjo sveikatos būklės kelti medicininiai klausimai nebuvo neįprasti jo amžiaus žmogui ir bet kokiu atveju jie atrodė kontroliuojami.

EŽTT komunikavo šį prašymą Jungtinės Karalystės vyriausybei ir pateikė klausimus šalims pagal Konvencijos 3 straipsnį (nežmoniško ir žmogaus orumą žeminančio elgesio draudimas). Kitos su COVID-19 situacija ir Konvencijos 3 ir 5 straipsnių galimais pažeidimais susijusios individualios peticijos yra nukreiptos prieš Graikijos Vyriausybę. 2021 m. vasario 25 d. komunikuotos bylos *Maratsis ir kiti prieš Graikiją*[232] ir *Vasilakis ir kiti prieš Graikiją*[233], kuriose keliamas klausimas dėl kalinių, kurių ŽIV testas buvo teigiamas, sulaikymo sąlygų ir kuriose itin aktualus klausimas dėl valstybės pozityvių pareigų, t. y. ar valstybės valdžios institucijos ėmėsi visų reikiamų (adekvačių) priemonių, kad apsaugotų pareiškėjų, sergančių ŽIV, sveikatą ir jų gerovę, o šis klausimas neabejotinai tapo dar aktualesnis COVID-19 sveikatos krizės kontekste.

Be to, EŽTT 2021 m. kovą Maltos vyriausybei komunikavo bylą *Fenech prieš Maltą*[234]. Pareiškėjas nurodė, kad 2019 m. lapkritį jam buvo paskirtas areštas (jis buvo sulaikytas) dėl įtarimų nužudymu, o savo peticijoje Teismui pareiškėjas skundėsi dėl jo sulaikymo sąlygų ir valstybės galimo negebėjimo apsaugoti jo sveikatą COVID-19 pandemijos metu; kartu pareiškėjas kelia klausimą dėl savo pažeidžiamo statuso. 2021 m. kovo 23 d. daliniame nutarime EŽTT konstatavo, kad bylos pagrindu jis negalėjo nuspręsti dėl pareiškėjo skundų pagal Konvencijos 2 straipsnį (teisė į gyvybę) ir 3 straipsnį (nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas)[235] priimtinumo, todėl buvo būtina apie šiuos skundus pranešti Maltos vyriausybei, kartu pateikiant jai ir atitinkamus klausimus. EŽTT taip pat nurodė, kad tirs pareiškėjo skundus dėl jo sulaikymo sąlygų ir pavojaus jo gyvybei dėl pandemijos, taip pat ir

232 *Maratsis and Others v. Greece*, appl. no. 30335/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-13180.

233 *Vasilakis and Others v. Greece*, appl. no. 30379/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-13180.

234 *Fenech v. Malta,* appl. no. 19090/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre-press?i=003-6981073-9400822.

235 Be šių straipsnių, pareiškėjas, be kita ko, skundėsi ir dėl Konvencijos 5 straipsnio 1, 3 ir 4 dalių bei 6 straipsnio 1 dalies pažeidimų.

dėl pažeidžiamo statuso.

Graikijos vyriausybei 2021 m. balandžio 16 d. komunikuotas prašymas byloje *Vlamis ir kiti prieš Graikiją* bei dar kiti keturi prašymai.[236] Visos šios bylos yra susijusios su pareiškėjų laikymo sąlygomis kalėjime Graikijoje. Pareiškėjai skundėsi dėl apsaugos priemonių, ribojančių COVID-19 viruso plitimą, stokos. EŽTT pranešė Graikijos Vyriausybei apie minėtus prašymus ir pateikė klausimus šalims, remdamasis Konvencijos 3 straipsniu (nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas), 5 straipsniu (teisė į laisvę ir saugumą) ir 13 straipsniu (teisė į veiksmingą teisinės gynybos priemonę).

Dar vienas prašymas, apie kurį 2021 m. birželio 11 d. EŽTT pranešė Rumunijos Vyriausybei ir dėl kurio pateikė klausimus šalims dėl Konvencijos 3 straipsnio (nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas), taip pat dėl 35 straipsnio (priimtinumo kriterijai), yra peticija *Rus prieš Rumuniją*.[237] Joje pareiškėjas skundžiasi, kad jis užsikrėtė COVID-19 virusu būdamas kaip tik kalėjime ir teigia, kad, jo manymu, tokio užsikrėtimo priežastis – netinkamos jo laikymo kalėjime sąlygos, ypač dėl kalinamųjų perpildymo, neleidusio laikytis reikalingo socialinio atstumo.

Dėl Konvencijos 3 straipsnio (nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas) bei kitų jos straipsnių (2 straipsnio (teisė į gyvybę) ir 35 straipsnio (priimtinumo kriterijai), 2021 m. gegužės 5 d. EŽTT komunikavo Italijai prašymą *Riela prieš Italiją*[238], kuriame pareiškėjas skundžiasi savo sveikatos būkle ir galimu jos nesuderinamumu su besitęsiančiu jo laikymu kalėjime. Pareiškėjas skundžiasi taip pat dėl netinkamo gydymo (jis turi daug ligų) ir dėl to, kad valdžios institucijos nesiėmė priemonių apsaugoti jį nuo COVID-19 viruso rizikos.

Tie patys Konvencijos 3 straipsnis (nežmoniško ir žeminančio elgesio draudimas)[239] ir 35 straipsnis (priimtinumo kriterijai) yra aktualūs ir EŽTT Italijos Vyriausybei 2021 m. gegužės 5 d. komunikuotame prašyme *Faia prieš Italiją*[240], taip pat pateikus atitinkamus klausimus bylos šalims. Šiame prašyme keliamas klausimas dėl pareiškėjo sveikatos būklės (jis turi negalią) ir jos galimo nesuderinamumo su pareiškėjo laikymu pataisos įstaigoje. Be to, pareiškėjas skundėsi ir tuo, kad valdžios

---

236 *Ioannis VLAMIS et autres c. la Grèce et 4 autres requêtes (voir liste en annexe)*, Requêtes nos 29655/20, 29689/20, 30240/20, 30418/20 ir 30574/20, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-209965.

237 *Rus v. Romania*, appl. no. 2621/21, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-13327.

238 *Francesco RIELA v. Italy*, appl. no. 17378/20, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210289.

239 Šio Konvencijos straipsnio kontekste paminėtina ir Serbijos Vyriausybei 2021 m. gruodžio 16 d. komunikuota peticija *Krstić prieš Serbiją.* Žr. *Kristijan KRSTIĆ and Ksenija Fej ATILANO KRSTIĆ v. Serbia and 6 other applications*, appl. no. 35246/21, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214941.

240 *Salvatore FAIA v. Italy*, appl. no. 17378/20, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210288.

institucijų taikytos priemonės, saugant jį nuo rizikos užsikrėsti COVID-19 virusu, buvo neadekvačios.

Dėl Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą)[241] EŽTT komunikavo dar du prašymus. Pirma, tai prašymas *Khokhlov prieš Kiprą*[242], kuris 2021 m. vasario 10 d. komunikuotas Kipro Vyriausybei, taip pat pateikus klausimus bylos šalims. Šiame prašyme pareiškėjas skundžiasi dėl nuo 2018 m. spalio besitęsiančio sulaikymo, siekiant ekstradicijos į Rusiją, kur jis turėtų stoti prieš teismą. 2020 m. spalį pareiškėjas buvo informuotas, kad, atsižvelgiant į ribojančias priemones dėl COVID-19 viruso, taikomas Kipre ir Rusijoje, šios abi valstybės nusprendė atidėti ekstradicijos vykdymą. Pareiškėjas skundėsi, kad iš jo neteisėtai ir savavališkai atimta laisvė kaip nacionalinių valdžios institucijų nepagrįstų atidėjimų jo ekstradicijos procese pasekmė.

Antra, dėl Konvencijos 5 straipsnio (teisė į laisvę ir saugumą) ir kartu jos 35 straipsnio (priimtinumo kriterijai) Prancūzijos Vyriausybei 2021 m. rugsėjo 13 d. komunikuotas prašymas *Ait Oufella prieš Prancūziją*[243] ir kiti trys prašymai, susiję su asmenų laisvės apribojimu (ikiteisminiu sulaikymu), kai automatiškai, be teisėjo sprendimo ribojimai buvo pratęsti nepaprastosios padėties metu, prasidėjus COVID-19 viruso pandemijai.

Dėl Konvencijos 6 straipsnio (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą)[244] EŽTT taip pat yra valstybėms Konvencijos dalyvėms komunikavęs du prašymus. Pirmasis yra 2021 m. vasario 25 d. Graikijos Vyriausybei komunikuotas prašymas byloje *Ortodoksų bažnytinio paklusnumo asociacija* (angl. *Association of orthodox ecclesiastical obedience*) *prieš Graikiją*[245]. Be to, šiame prašyme taip pat skundžiamasi dėl galimo Konvencijos 9 straipsnio (religijos laisvė) pažeidimo. Šis skundas yra susijęs su bendrų pamaldų draudimu COVID-19 pandemijos ir sveikatos krizės kontekste, kai valdžios institucijų nustatytas draudimas galiojo nuo 2020 m. kovo 16 d. iki gegužės 16 d., įskaitant šv. Velykų laikotarpį.

---

241 Šio Konvencijos straipsnio kontekste paminėtina ir Serbijos Vyriausybei 2021 m. lapkričio 5 d. komunikuota peticija *E. B. prieš Serbiją ir A. A. prieš Serbiją.* Žr. *E. B. v. Serbia and A. A. v. Serbia*, appl. nos. 50086/20, 50898/20, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-213754.

242 *Iurii Khohlov v. Cyprus*, appl. no. 53114/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-208494.

243 *Ait Oufella and Others v. France*, appl. no. 51860/20, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-13406.

244 Šio Konvencijos straipsnio kontekste paminėtina ir Rumunijos Vyriausybei 2021 m. lapkričio 24 d. komunikuota peticija *Dumea prieš Rumuniją*. Žr. *Raul-Eduard DUMEA c. la Roumanie*, Requête no 6457/21, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-214402.

245 *Association d'obédience ecclésiastique orthodoxe c. la Grèce*, Requête no 52104/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-208870. Information Note on the Court's case-law, http://hudoc.echr.coe.int/fre?i=002-13182.

Antrasis yra Rusijos Vyriausybei 2020 m. lapkričio 4 d. komunikuotas prašymas byloje *Avagyan prieš Rusiją*[246], jis yra susijęs ir su Konvencijos 10 straipsniu (saviraiškos laisvė). 2020 m. gegužę pareiškėja instagramo paskyroje parašė komentarą, tvirtindama, be kita ko, kad Rusijos Krasnodaro regione nebuvo užfiksuotų realių užsikrėtimo COVID-19 virusu atvejų. Ji buvo apkaltinta internete skleidžianti neteisingą informaciją, jai buvo skirta 30 000 Rusijos rublių (apytiksliai – 390 eurų) bauda. Pareiškėjos pateikta apeliacija byloje buvo nesėkminga.

Dėl Konvencijos 8 straipsnio paminėtinas[247] prašymas byloje *Thevenon prieš Prancūziją*[248], kuris Prancūzijos Vyriausybei komunikuotas 2021 m. spalio 7 d. EŽTT kelia klausimus ne tik dėl minėto Konvencijos 8 straipsnio, bet ir dėl 35 straipsnio (priimtinumo kriterijai), taip pat ir 14 straipsnio (diskriminacijos draudimas) bei Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga). Pažymėtina, kad šis prašymas susijęs su privalomu skiepijimu nuo COVID-19, kurio reikalaujama iš tam tikrų profesijų atstovų, šiuo atveju – gaisrininkų, pagal 2021 m. rugpjūčio 5 d. Įstatymą Nr. 2021-1040, kuris numato tam tikras priemones dėl sveikatos krizės valdymo. Pareiškėjas teigia, kad jam buvo taikomas šis reikalavimas, o atsisakius skiepytis, nuo 2021 m. rugsėjo 15 d. buvo suspenduota jo profesinė veikla ir visiškai sustabdyta mokėti jam darbo užmokestį.

Konvencijos 9 straipsnio (minties, sąžinės ir religijos laisvė) kontekste aktualūs du čia neaptarti valstybėms EŽTT komunikuoti prašymai. Pirma, tai prašymas *Spînu prieš Rumuniją*[249], Rumunijos Vyriausybei komunikuotas dar 2020 m. spalio 1 d. Jis susijęs su Rumunijos valdžios institucijų atsisakymu leisti pareiškėjui kaliniui, Septintosios dienos adventistų bažnyčios nariui, lankyti bažnyčią Bukarešte, kad gautų šabo paslaugas. Pirmosios instancijos teismas atmetė jo prašymą, atsižvelgdamas į tai, kad COVID-19 pandemijos metu už kalėjimo ribų gali būti vykdomos tik absoliučiai būtinos veiklos; o pareiškėjo nuomone, tokiu draudimu sutrikdyta moralinė ir religinė pagalba kaliniams.

---

246 *Mariya Anatolyevna AVAGYAN v. Russia*, appl. no. 36911/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-206384.

247 Be to, šiame kontekste paminėtinos ir Lenkijos Vyriausybei 2021 m. lapkričio 17 d. komunikuota peticija *Guhn prieš Lenkiją* (peticijos Nr. 45519/20), *Michał Marcin GUHN v. Poland*, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214196) ir peticija *Michalski prieš Lenkiją* (peticijos Nr. 34180/20), *Andrzej Michalski v. Poland,* https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214192).

248 *Thevenon v. France,* peticijos Nr. 46061/21, https://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7145912-9686564.

249 *Constantin-Lucian Spînu c. la Roumanie*, peticijos Nr. 29443/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-205604.

Antra, tai EŽTT 2021 m. gegužės 11 d. Kroatijos Vyriausybei komunikuotas prašymas (pagal minėtą Konvencijos 9 straipsnį) *Magdić prieš Kroatiją*[250]. Jame keliami Konvencijos 11 straipsnio (susirinkimų ir asociacijos laisvė) bei Konvencijos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio (judėjimo laisvė) pažeidimų aspektai. Prašymas susijęs su Kroatijos valdžios institucijų taikytomis priemonėmis, siekiant užkirsti kelią COVID-19 viruso plitimui, t. y. su šiais minėtų institucijų sprendimais: nustatytu draudimu išvykti iš namų ir iš gyvenamosios vietos, išskyrus išimtines aplinkybes, kai jos yra patvirtintos; draudimu daugiau kaip 5 žmonėms rinktis viešosiose vietose; religinių susirinkimų sustabdymu. Pareiškėjas teigia, kad ginčijamos priemonės pažeidžia jo religijos, susirinkimų ir judėjimo laisves. Dėl Konvencijos 11 straipsnio (susirinkimų ir asociacijos laisvė)[251] taip pat pateiktas prašymas *Communauté genevoise d'action syndicale (CGAS) prieš Šveicariją*[252], kuris komunikuotas Šveicarijos Vyriausybei dar 2020 m. rugsėjo 11 d. Remdamasi Konvencijos 11 straipsnio 1 dalimi (taikių susirinkimų laisvė), pareiškėja asociacija kelia klausimą, ar demonstracijų draudimas COVID-19 pandemijos kontekste gali būti pateisinamas Konvencijos požiūriu. Pagal Federalinį epidemijos įstatymą, Šveicarijos Federalinė taryba priėmė priemonių paketą („COVID-19 dekretas 2"), kuriuo nustatytos priemonės, tarp jų ir naudojimosi susirinkimų ir demonstracijų laisvėmis apribojimai, kartu numatant sankcijas už jų pažeidimą – baudą ar net laisvės apribojimą iki trejų metų kiekvienam, kas organizuotų draudžiamus susirinkimus ar juose dalyvautų. Pareiškėja asociacija, kuri įprastomis sąlygomis valstybėje organizuoja daugelį profesinių sąjungų susirinkimų ar juose dalyvauja kiekvienais metais, nusprendė neorganizuoti demonstracijos, kuri buvo planuojama 2020 m. gegužės 1 d., ir atsiėmė savo prašymą. Asociacija taip pat citavo keletą institucijų, kuriose demonstracijos dalyviai buvo persekiojami už ginčijamo draudimo pažeidimus. Pažymėtina, kad pareiškėja nepateikė dėl šių aspektų skundų nacionalinėms institucijoms, nes nacionalinėje teisėje

[250] *Dalibor Magdić v. Croatia*, peticijos Nr. 17578/20, http://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-210389.

[251] Konvencijos 10 ir 11 straipsnių kontekste paminėtina ir Rusijos Vyriausybei 2021 m. spalio 22 d. komunikuota peticija *Nemytov prieš Rusiją* (*Viktor Aleksandrovich Nemytov v. Russia and 2 other applications*, peticijos Nr. 1257/21, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-212640), taip pat Ispanijos Vyriausybei 2021 m. spalio 13 d. komunikuota peticija *Central Unitaria De Traballadores/As v. Spain*, peticijos Nr. 49363/20, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-213143). Be to, Konvencijos 11 straipsnio kontekste paminėtina ir Lenkijos Vyriausybei komunikuota peticija *Jarocki prieš Lenkiją* (*Marek Jarocki v. Poland*, peticijos Nr. 39750/20, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=001-214194).

[252] *Communaute Genevoise d'Action Syndicale (CGAS) c. la Suisse*, prašymas Nr. 21881/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-205025. Information Note on the Court's case-law 243, https://hudoc.echr.coe.int/eng?i=002-12953.

neįtvirtinta apeliacijos galimybė dėl Federalinės tarybos dekretų (angl. *ordinances*), nes jie yra bendro pobūdžio.

Dėl Konvencijos Pirmojo protokolo 1 straipsnio (nuosavybės apsauga) svarbus dar 2020 m. gruodžio 5 d. Slovakijos Vyriausybei komunikuotas, taip pat bylos šalims pateikus klausimus, prašymas *Toromag, S. R. O. prieš Slovėniją* ir kiti keturi prašymai.[253] Pareiškėjai – sporto centrų, kurie nuo 2020 m. kovo iki birželio buvo uždaryti dėl Slovakijos visuomenės sveikatos institucijos taikytų su COVID-19 viruso plitimo prevencija susijusių priemonių, savininkai – skundėsi dėl jiems padarytos turtinės žalos ir ateityje netektų pajamų iš klientų.

Apibendrinus EŽTT valstybėms narėms komunikuotas peticijas, pažymėtina, kad daugiau teikta prašymų, susijusių su pareiškėjų skundais dėl Konvencijos 3 straipsnio galimo pažeidimo, susijusio su asmenų, kuriems apribota laisvė, visų pirma, įkalinimo ar jų laikymo sąlygomis, t. y. be kita ko, keliant peticijose pozityvių valstybės taikomų priemonių užtikrinimo aspektą, arba klausimus, kaip valstybės apsaugojo asmenis (ar kokių priemonių valstybės ėmėsi, siekdamos apsaugoti asmenis) nuo galimos COVID-19 viruso pandemijos, ar jie buvo laikomi atskirai nuo sergančiųjų, ar buvo pakankamos apsaugos priemonės, ar buvo galimybės laikytis reikalaujamo saugaus atstumo siekiant neužsikrėsti COVID-19 virusu ir kt. Nemažai peticijų susijusios ir su Konvencijos 5 straipsnio taikymu arba tam tikrais judėjimo apribojimais ir jų teisėtumu.

Šioje dalyje aptartos komunikuotos peticijos, tikėtina, aiškinant Konvencijos 3 straipsnį EŽTT gali dar labiau išplėtoti valstybės pozityvių įsipareigojimų aspektus šio straipsnio kontekste. Nors jokiu būdu neatmestinas ir galimas kitų šios Konvencijos straipsnių, tokių kaip 5 straipsnis (asmens laisvė ir neliečiamybė) ar 8 straipsnis (teisė į pagarbą privačiam ir šeimos gyvenimui), su kuriais susiję analizuoti EŽTT laukiantys nagrinėjimo valstybėms Konvencijos dalyvėms perduoti (komunikuoti) prašymai, tolesnis vystymas valstybėms tenkančių įsipareigojimų, *inter alia* pozityvių įsipareigojimų, kontekste.

253 *Toromag, S. R. O. v. Slovakia and 4 other applications*, prašymų Nr. 41217/20, 41253/20, 41263/20, 41271/20 ir 49716/20, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-207274.

1.4.4. Sprendimai, susiję su prašymais taikyti laikinąsias priemones

Laikinosios priemonės yra galima teisminio proceso EŽTT dalis pagal EŽTT Taisyklių 39 taisyklę[254], taikoma bylos šalies ar bet kurio kito suinteresuoto asmens prašymu ar paties EŽTT iniciatyva. Laikinosios priemonės taikomos tik išimtiniais atvejais, kai yra pavojus, kad nepritaikius šių priemonių asmuo patirs didelę ir nepataisomą žalą, taip pat kai siekiama užtikrinti bylos šalių interesus ar tinkamo proceso reikalavimus.

2021 m. spalio mėnesio duomenimis, skaičiuojant nuo 2020 m. kovo vidurio, EŽTT gavo apie 370 prašymų taikyti tokias priemones.[255] Tai daugiausia su COVID-19 sveikatos krize susiję prašymai, pateikti asmenų, kuriems apribota laisvė, t. y. kurie laikomi kalėjimuose, sulaikymo centruose, taip pat prieglobsčio prašytojai, migrantai; daugiausia tokių prašymų pateikta prieš Graikiją, Italiją, Prancūziją ir Turkiją, taip pat prieš Jungtinę Karalystę ir Ispaniją.

Nors prašymai pagal minėtą Teismo Taisyklių 39 taisyklę paprastai būna susiję su asmenų išsiuntimu iš valstybių (deportacijomis, ekstradicija), čia minėti nuo 2020 m. kovo vidurio gautieji laikinųjų priemonių prašymai daugiausia buvo susiję su pareiškėjų reikalavimais EŽTT imtis priemonių, kad pareiškėjai būtų paleisti iš jų sulaikymo vietų, ir / arba nurodyti priemones, kurių turėtų imtis valstybės ir kuriomis būtų apsaugota jų sveikata, esant užsikrėtimo COVID-19 virusu pavojui.

Daugelį minėtų pateiktų prašymų EŽTT atmetė, nesant EŽTT Taisyklių 39 taisyklėje nustatytų sąlygų, pavyzdžiui, nebuvus išimtinių atvejų, dėl kurių galėtų būti patirta realios nepataisomos žalos rizika. Kitais atvejais EŽTT paprašė reikiamos informacijos iš atitinkamų valstybių Konvencijos dalyvių vyriausybių. Kai kuriais atvejais 39 straipsnio taisyklė buvo naudojama kartu su įprastais kriterijais, taikomais dėl ypač pažeidžiamų asmenų grupių (nelydimų nepilnamečių ar sunkios medicininės būklės asmenų, nėščiųjų) apsaugos. EŽTT pasiekė ir nedaug prašymų dėl bendrųjų priemonių (pavyzdžiui, tam tikruose miestuose pradėti visišką uždarymą (angl. *lockdown*), tačiau tokie prašymai buvo atmesti. Antai 2020 m. balandį pareiškėja asociacija prašė EŽTT priversti Ispanijos Vyriausybę imtis visų būtinų priemonių,

254 Žr. Rules of Court, 18 October 2021, https://www.echr.coe.int/Documents/Rules_Court_ENG.pdf. Be to, žr. Prašymas taikyti laikinąsias priemones (Teismo Taisyklių 39 taisyklė). Praktinės instrukcijos, https://www.echr.coe.int/Documents/PD_interim_measures_LIT.pdf.

255 Parengta pagal „COVID-19 health crisis. Factsheet of the Press Unit of the European Court of Human Rights“, October 2021, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Covid_ENG.pdf.

kad Madride būtų taikomas visiškas uždarymas, jokiam asmeniui neleidžiant išvykti iš miesto ar į jį atvykti.[256]

Paminėtini su privalomuoju skiepijimu susiję du EŽTT procesiniai sprendimai, kuriais atmesti prašymai taikyti laikinąsias priemones privalomojo skiepijimo srityje. Pirma, 2021 m. rugpjūčio 24 d. EŽTT nusprendė nepriimti prašymų dėl laikinųjų apsaugos priemonių. Šiuos prašymus pateikė 672 Prancūzijos gaisrininkų tarnybos nariai (dirbantys visą darbo dieną ir nariai savanoriai) ir ligoninėse dirbantys nariai, įsigaliojus 2021 m. rugpjūčio 5 d. Įstatymui dėl viešosios sveikatos krizės valdymo[257], šiems prašymams nepatenkant į Teismo Taisyklių 39 taisyklės taikymo apimtį. Teismas pabrėžė, kad prašymai dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo tenkinami tik išimtiniais pagrindais, kai pareiškėjai priešingu atveju susidurtų su realia nepataisomos žalos rizika.

Prašymai buvo užregistruoti jau čia minėto prašymo – *Abgrall ir kiti prieš Prancūziją* vardu. Pareiškėjai, pabrėždami savo keliamų klausimų skubumą ir remdamiesi EŽTK 2 straipsniu (teisė į gyvybę) ir 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), prašė EŽTT sustabdyti reikalavimą būti vakcinuotiems, kuris buvo nustatytas minėto Įstatymo 12 straipsnyje; taip pat sustabdyti nuostatų, draudžiančių asmenims, kurie neatitinka reikalavimo būti vakcinuotiems, vykdyti jų profesines pareigas, galiojimą; pareiškėjai taip pat prašė sustabdyti nuostatų, kuriomis įsiterpiama į darbo užmokesčio mokėjimą asmenims, kurie neatitiko reikalavimo būti vakcinuotiems, nustatyto minėto Įstatymo 12 straipsnyje, galiojimą ir taikymą.

Be to, EŽTT (pagal vadinamąją Teismo Taisyklių 39 taisyklę) taip pat atmetė du prašymus dėl laikinųjų priemonių privalomojo skiepijimo srityje medicinos sektoriaus darbuotojams, nustatęs, kad šiems prašymams netaikytina Teismo Taisyklių 39 taisyklės apimtis, ir pažymėjęs, kad prašymai dėl laikinųjų priemonių patenkinami tik išimtiniais atvejais, kai pareiškėjai kitaip susidurtų su realia nepataisomos žalos jiems rizika.

Tačiau kiti pateikti prašymai 2021 m. pabaigoje dar laukė EŽTT nagrinėjimo: *Kakaletri ir kiti prieš Graikiją*[258] ir sprendime byloje *Theofanopoulou ir kiti prieš Grai-*

[256] „Human rights protection in the time of the pandemic: new challenges and new perspectives“, 28 January 2022. European Court on Human Rights Judicial Seminar 2022. Background Document, p. 4, https://echr.coe.int/Documents/Seminar_background_paper_2022_ENG.pdf.

[257] *Abgrall and 671 Others v. France*, peticijos Nr. 41950/21, https://hudoc.echr.coe.int/fre-press?i=003-7100382-9611614.

[258] *Kakaletri and Others v. Greece*, peticijos Nr. 43375/21.

kiją[259]. Šiuos du prašymus pateikė 30 sveikatos sektoriaus darbuotojų, dirbančių savarankiškai ar sveikatos priežiūros įstaigose (pirmojo prašymo atveju – 24 pareiškėjai, iš jų 18 yra savarankiškai dirbantys gydytojai, o 6 dirba sveikatos priežiūros įstaigose; antrojo prašymo atveju – 6 viešojo sektoriaus darbuotojai, dirbantys viešosiose medicinos įstaigose (gydytojai, slaugytoja, paramedikas)); pareiškėjai, remdamiesi EŽTK 2 straipsniu (teisė į gyvybę), 3 straipsniu (nežmoniško ar žeminančio elgesio draudimas), 4 straipsniu (vergovės ir priverčiamojo darbo draudimas), 5 straipsniu (teisė į laisvę ir saugumą), 6 straipsniu (teisė į teisingą bylos nagrinėjimą), 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) ir 14 straipsniu (diskriminacijos draudimas), skundžiasi dėl Įstatymo Nr. 4820/2021 nuostatų, kurios numato sveikatos sektoriaus darbuotojams privalomo skiepijimosi nuo COVID-19 pareigą kaip sąlygą tęsti jų profesinę veiklą.[260]

Tikėtina, kad, kaip matyti iš EŽTT pateikiamų peticijų, jose vis keliamas privalomo skiepijimo nuo COVID-19 klausimas. Pareigos skiepytis (tik nuo kitų ligų) klausimas jau buvo spręstas EŽTT ir 2021 m. balandžio 8 d. EŽTT Didžiosios kolegijos sprendimas byloje *Vavřička ir kiti prieš Čekijos Respubliką*[261] gali būti labai rekšmingas ir COVID-19 pandemijos kontekste (šis sprendimas detaliai nagrinėjamas šios mokslo studijos 4.2 dalyje). Šioje byloje[262] 16 balsų prieš 1 persvara Teismas nusprendė, kad valstybei nustačius privalomą ikimokyklinio amžiaus vaikų skiepijimą nuo tam tikrų ligų EŽTK 8 straipsnis (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą) pažeistas nebuvo (sprendimo 309–311 pnk.), nes valstybė turėjo plačią nuožiūros laisvę ir taikė priemones, kurios, atsižvelgiant į nacionalinę sistemą, įvertintos kaip proporcingos valstybės siekiamiems teisėtiems tikslams. Pabrėžtina, kad šis sprendimas taip pat apibūdintinas kaip galbūt turėsiantis svarbų poveikį ir EŽTT praktikai, susijusiai su valstybių įvestomis priemonėmis dėl privalomo skiepijimosi nuo COVID-19 viruso, o tokias bylas EŽTT neabejotinai spręs ateityje. Minėtoje *Vavřička ir kitų prieš Čekijos Respubliką* byloje Teismui buvo pateiktos šešios peticijos, susijusios

259 *Theofanopoulou and Others v. Greece*, peticijos Nr. 43910/21.

260 Press Release ECHR 266 (2021) 09. 09. 2021. Refusal of requests for interim measures in respect of the Greek law on compulsory vaccination of health-sector staff against COVID-19, http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-7113391-9633858.

261 *Vavřička and Others v. the Czech Republic* [GC]. Appl. Nos. 47621/13, 3867/14, 73094/14, 19306/15, 19298/15 and 43883/15, https://hudoc.echr.coe.int/fre?i=001-209039.

262 Nagrinėjant šią bylą, pasinaudota ir jos lietuvišku vertimu, pateiktu Lietuvos Respublikos Vyriausybės atstovo Europos Žmogaus Teisių Teisme interneto svetainėje, http://lrv-atstovas-eztt.lt/naujienos/byloje-pries-cekija-teismo-didzioji-kolegija-del-privalomo-vaiku-skiepijimo-nenustate-konvencijos-pazeidimo.

su privalomu ikimokyklinio amžiaus vaikų skiepijimu. Pirmąją peticiją vienas iš tėvų pateikė savo vardu ir skundėsi tuo, kad jam buvo skirta bauda už vaikų neskiepijimą. Kitas peticijas tėvai pateikė savo nepilnamečių vaikų vardu po to, kai jiems nebuvo leista vaikų užrašyti į ikimokyklinio ugdymo įstaigas, nes jie nesilaikė privalomųjų skiepijimo taisyklių. Pareiškėjai savo peticijose rėmėsi Konvencijos 8 straipsniu (teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą), 9 straipsniu (minties, sąžinės ir religijos laisvė) ir Pirmojo protokolo 2 straipsniu (teisė į mokslą). Remdamasis nusistovėjusia praktika kitose bylose EŽTT konstatavo, kad privalomas skiepijimas yra laikytinas priverstine medicinine intervencija, todėl taip buvo ribojama pareiškėjų teisė į privataus gyvenimo gerbimą. Nors nė vienas ginčijamas skiepijimas nebuvo įvykdytas, pareiga skiepytis ir iš šios pareigos nesilaikymo kylančios tiesioginės pasekmės taip pat prilygo tokiam ribojimui (sprendimo 263–264 pnk.). Tačiau, Teismo nuomone, nustatytas ribojimas buvo teisėtas ir juo buvo siekiama teisėto tikslo – apsaugoti kitų asmenų sveikatą ir teises (sprendimo 271–272 pnk.). Vertindamas, ar buvo būtina apriboti pareiškėjų teises demokratinėje visuomenėje, Teismas, visų pirma, įvertino šiuos veiksnius: valstybės nuožiūros laisvę; būtinumą demokratinėje visuomenėje ir svarbias bei pakankamas priežastis; taip pat šių ribojimų proporcingumą. Spręsdamas dėl valstybės nuožiūros laisvės EŽTT, konstatavęs, kad šioje srityje ji yra plati, teigė, kad Teismui šioje byloje tekusi užduotis buvo nustatyti, ar Čekijos valdžios institucijos, siekdamos tinkamos pusiausvyros, neperžengė savo plačios šios srities nuožiūros laisvės ribų. Teismas atkreipė dėmesį į tai, kad nebuvo skiepijama prieš pareiškėjų valią, taip pat pagal atitinkamus nacionalinius įstatymus nebuvo galima jų priversti laikytis šių reikalavimų. Be to, sveikatos priežiūros klausimai pateko į nacionalinėms valdžios institucijoms suteiktą nuožiūros laisvę, nes jos galėjo geriausiai įvertinti prioritetus ir socialinius poreikius (sprendimo 285 pnk.).

EŽTT, vertindamas būtinumo demokratinėje visuomenėje aspektą, pabrėžė, kad privalomu skiepijimu valdžios institucijos siekė apsaugoti asmens ir visuomenės sveikatą nuo numatytų ligų. Be reikšmingo tikslo apsaugoti visuomenės sveikatą, Teismas taip pat atsižvelgė ir į geriausių vaiko interesų principą, kad valstybės yra įpareigotos laikytis geriausių vaiko interesų prioriteto, priimdamos visus sprendimus, turinčius poveikį jų sveikatai ir vystymuisi. Teismas konstatavo, kad gali būti pagrįstai taikoma privalomo skiepijimo politika siekiant, kad būtų pasiektas tinkamas apsaugos nuo sunkių ligų lygis, todėl valstybės atsakovės (Čekijos) sveikatos politika atitiko geriausius vaiko interesus (sprendimo 288–289 pnk.).

Vertindamas taikytos priemonės proporcingumą, Teismas atsižvelgė į svarbius nacionalinės sistemos bruožus. Jis atkreipė dėmesį, kad skiepijimo pareiga nebuvo

absoliuti ir buvo taikomos išimtys, o skiepijimo pareigos vykdymas buvo prižiūrimas tik netiesiogiai, t. y. taikant sankcijas – administracines baudas (sprendimo 291–293 pnk.). Toliau Teismas nagrinėjo ginčijamo pareiškėjų teisės į privataus gyvenimo gerbimą apribojimo intensyvumą. Dėl pirmojo pareiškėjo Teismas nurodė, kad jam paskirta administracinė bauda šiomis aplinkybėmis nebuvo pernelyg didelė (apie 110 Eur) ir tai neturėjo jokio poveikio jo vaikų išsilavinimui (sprendimo 304 pnk.). Spręsdamas dėl kitų penkių pareiškėjų Teismas padarė išvadą, kad jų pašalinimas iš ikimokyklinio ugdymo įstaigos reiškė svarbios galimybės ugdyti asmenybes ir pradėti įgyti socialinių bei mokymosi įgūdžių formuojančioje ir pedagoginėje aplinkoje praradimą. Tačiau tai buvo tiesioginė tėvų pasirinkimo nesilaikyti skiepijimo pareigos, kurios tikslas buvo apsaugoti tos amžiaus grupės vaikų sveikatą, pasekmė. Čekijos įstatymų leidėjas, Teismo teigimu, galėjo teisėtai ir pagrįstai įtvirtinti privalomą skiepijimą, o toks pasirinkimas visiškai atitiko gyventojų sveikatos apsaugos tikslą. Be to, tokio nesiskiepijimo pasekmės pareiškėjų vaikams buvo ribotos, nes jų priėmimo į pradinę mokyklą skiepijimo statusas jau nepaveikė (sprendimo 306–307 pnk.). Todėl Teismas priemones, dėl kurių skundėsi pareiškėjai, pripažino „būtinomis demokratinėje visuomenėje“ (sprendimo 309 pnk.). EŽTT balsų dauguma atmetė pareiškėjų skundą pagal Konvencijos 9 straipsnį (minties, sąžinės ir religijos laisvė) kaip *ratione materiae* nesuderinamą su Konvencijos nuostatomis ir pabrėžė, kad pareiškėjai nepagrindė, kad jų kritinė nuomonė dėl skiepijimo buvo pakankamai įtikinama, rimta, vientisa ir svarbi, kad būtų laikoma įsitikinimais, kuriems taikomos Konvencijos 9 straipsnyje numatytos garantijos (sprendimo 335–337 pnk.).

Šiuo metu galime tik pasvarstyti, ar EŽTT nesirems šiuo savo sprendimu ir jame suformuluotais vertinimo kriterijais ir bylose dėl galimos privalomos vakcinacijos COVID-19 pandemijos atveju. Bet kokiu atveju ši byla, tikėtina, tikrai prisidės prie to, kaip (kokia apimtimi) EŽTT formuos standartus privalomo skiepijimo srityje.[263]

[263] „Covid-19 Vaccination and EU Law. Balancing Rights and the Internal Market“, Webinar, hosted by EU Law Live and the LexAtlas network. (Presentations by Gavin Barrett, Diletta Tega, Dimitry Kochenov, Sabrina Röttger-Wirtz and Mikko Huttunen, chaired by Jeff King and Dolores Utrilla), https://www.youtube.com/watch?v=fIjtcyoPD7E.